

Trojčlennosť a intelektuáli

Rudolf Steiner

článok vyšiel v časopise „Trojčlennosť sociálneho organizmu“ v apríli 1920
z nemeckého originálu preložil Andrej Szolgay

Je nepochybné, že medzi takzvanými európskymi intelektuálmi je k dispozícii dostatočný počet ľudí, ktorí by mohli vidieť niečo plodné v ceste zo sociálneho chaosu k novej podobe, o akú sa snaží trojčlennosť sociálneho organizmu, ak by sa len najskôr podujali na to, aby si osvojili základné myšlienky tohto snaženia. Naozaj často tu bolo povedané, že pri nositeľoch myšlienok trojčlennosti nemožno veriť, že to, čo bolo doteraz predstavené, majú byť nevyvrátiteľné pravdy až do najmenších detailov. Pri mnohom sa určite ukáže potreba zlepšenia, keď raz na tom budú s vážnym úsilím a so zmyslom pre praktickosť spolupracovať širšie kruhy odborne a vecne zdatných osôb. Ale sociálny myšlienkový smer vyjadrený v požiadavke trojčlennosti vznikol z objektívne pozorovaných vývojových nutností súčasného ľudstva, takže v ňom žije to, čo je v súčasnosti potrebné a čoho zanedbávaním povstali hrôzy, v ktorých teraz žijeme.

Kto ako intelektuál porovná, čo bolo pred príchodom svetovej katastrofy [1] s tým, čo pre ozdravenie požaduje idea trojčlennosti, ten by mal vidieť, ako je táto idea obrazom požiadaviek samotnej reality. Ale práve k tomuto porovnaniu a k nejakému čo i len trochu podrobnému pozorovaniu tejto idey to dotiahnu len nemnohí.

Dôvod pre túto skutočnosť spočíva v spôsobe, akým boli v školách títo intelektuáli vychovaní. Vedecká činnosť prijala v priebehu najnovšej doby formu, ktorá podkopala samostatné syntetické myslenie [2]. Kto sa hnal za nejakým povoláním, ku ktorému patrilo nejaké vyššie školské vzdelanie, ten bol zapriahnutý do osvojenia si špeciálnych poznatkov, ktoré mu nikde nedali podnet, aby svoju «odbornosť» chápal vo vzťahu k skutočnému životu. Človek dokonca môže byť ako prijímateľ znalostí v nejakej špeciálnej oblasti významným objaviteľom, priekopníkom, bez toho, aby v tejto oblasti nadobudol schopnosť preniknúť pochopením nosné myšlienky nejakej väčšej oblasti reality. Kto sa učí myslieť v chemickej oblasti, ten bude vedený k tomu, aby význam myšlienok žijúcich v tomto odbore videl v celom ľudskom živote, pretože myšlienky všetkých oblastí skutočnosti spolu navzájom súvisia. A ak má niekto myšlienky z jednej z týchto oblastí, tak prebúdzajú pochopenie pre život v jeho celistvosti. Ak je niekto len chemikom bez toho, aby sa učil v chemickej oblasti myslieť, potom môže byť voči požiadavkám života rovnako neschopný úsudku, ako nejaké dieťa.

Pochopenie základných myšlienok trojčlennosti závisí od schopnosti prenikať myslením sociálne skutočnosti. Človek to dokáže bez ohľadu na to, či si osvojil syntetické myslenie v oblasti chémie, biológie alebo v politike. Ale nedospeje k tomuto pochopeniu, keď vykonáva politiku ako volič alebo aj ako štátnik iba takým spôsobom, ako je zvykom v novšej dobe praktikovať chémiu alebo biológiu na školách.

Kto vidí do týchto pomerov, ten rozpozná, aký podiel má na úpadku európskej civilizácie zblúdený duchovný život. A bude si môcť sľubovať ozdravenie len od premeny tohto duchovného života.

Možno existujú ľudia, ktorí povedia, že intelektuáli, ktorí sú dnes v zrelom veku, už viac nebudú v stave potrebnom k sebapoznaniu. Sú príliš silno navyknutí na bezmyšlienkovitú špecializáciu. Človek by mal čakať na mladých. Ale veľká časť týchto mladých nesie v svojej duševnej konštitúcii plody onej zblúdenej duchovnosti. Táto časť mladých bude až potom prinútená k zmene postoja, keď budú na úplnom rozklade sociálneho života vidieť, aké potrebné by bolo syntetické myslenie tvoriace zo skutočnosti. A táto skupina mladých, ktorá by nejaké také dôkazy nepotrebovala, je malá.

Má kvôli tomu človek nechať prácu tak? Nie, musí ju v rámci súčasnej núdze chápať ako železnú povinnosť. Mocne hlásať tie idey, od ktorých očakáva ozdravenie. Spočiatku asi bude len málo tých, ktorí im budú vychádzať v ústrety s pochopením. Ale tých niekoľko ľudí musí existovať. Oni budú kázať hluchým ušiam, kým rozpad ešte nie je úplný. Ale o čo viac sa rozpad blíži, o to viac bude ostatným zjavná vlastná bezmocnosť; o to viac sa bude blížiť aj deň, keď bude vidno, že tých niekoľko ľudí je potrebných. Dovtedy bude na vedúce miesta posúvaných veľa politikov so starými stranníckymi fráзовitými heslami; veľa starých «praktikov» sa bude potkýnať vo vyjazdených koľajách rozpadnutého hospodárskeho života; veľa pisateľov úvodníkov bude snívať o nejednotnosti ostatných krajín, ktorú by domáci mali využiť alebo aj o tom, že vojna by nevznikla, ak by sa bol vytvoril vzťah k tej či onej krajine tak, ako to im – po vojne – zišlo na um.

Kto je schopný rozpoznať plodnosť idey trojčlennosti, musí neotrasený tým všetkým pracovať na jej rozšírení. Lebo len prostredníctvom tejto práce bude dosiahnuté to, aby bolo k dispozícii v správnom okamihu dostatok duchovne osvietených ľudí. To je to potrebné: duchovné osvietenie vo všetkých oblastiach, ktoré vedie k syntetickému mysleniu, ktoré vedie k pochopeniu moci tohto myslenia nad skutočnosťou. Len na tomto myslení je možné stavať; a len na ňom sa smie stavať.

[1] Rudolf Steiner myslí prvú svetovú vojnu.

[2] Ide o syntetické myslenie ako schopnosť zmysluplne spájať poznanie z rôznych oblastí, t. j. integrálny úsudok, opak analytického myslenia, ktoré delí poznanie sa stále menšie a špecializovanejšie oblasti.